

nr. 26
9 mai
2022

OPT

motive

F I C Ţ I U N E A
săptămânal de cultură

Director de număr
CIPRIAN HANDRU

mi-au furat skateboardul unii
și bine mi-au făcut,
nu mai era mult,
mi-aș fi rupt de tot gâtul.

Dan SOCIU

foto: Cătălin D. Constantin

OPTm

Moartea unei iluzii

Mihai Ene

Războiul este una dintre experiențele fundamentale ale umanității, dar una dintre cele la care n-ai vrea să ieși parte, care n-ai vrea să te implice sau să te afecteze. Pentru că este totodată și poate cea mai traumatică experiență umană colectivă. Chiar mult după ce glasul armelor nu se mai aude, rănilor interioare se simt și au consecințe și după câteva generații.

Că pacea e fragilă, o stare, de fapt, artificială, menținută cu eforturi și compromisuri, se știa de multă vreme, dar când încă războiul e doar o virtualitate îndepărtată, începi să uiți toate lucrurile acestea și se instalează o stare de confort în care chiar și posibilitatea unui conflict armat pare absurdă. Miile de ani ale umanității au arătat însă că poți scoate oamenii din război, dar e mai greu să scoți războiul din oameni. Iar când pacea durează mai mult, războiul lovește cu o cruzime sporită, instinctele belicoase par să dorească să războvească tot intervalul în care armele au început să ruginească. Așa s-a întâmplat cu hecatomba numită convențional Primul Război Mondial, așa s-a întâmplat de atunci încolo cu toate războaiele minimalizate ca „regionale” sau „locale”, de parcă atrocitățile din Vietnam până în spațiul ex-iugoslav ar putea fi „îndulcite” astfel.

În condițiile acestea, nu e de mirare că prima capodoperă a literaturii lumii sau cel puțin a Europei, *Iliada* lui Homer, cât și pandantul său ironic, *Batracomiomachia*, au ca temă centrală un război. Cântecul de gesta medieval e în prim-plan o figură de cavaler aflat într-o stare conflictuală și cu un destin dramatic: Cidul, Roland, Igor etc. Literatura nu putea să nu surprindă, să nu se raporteze, să nu folosească aceste experiențe-limită, atât de profitabile pentru a analiza umanitatea și omul în sine, cu tot ce-l poate înălța sau amesteca indistinct în regnul căruia îi aparține.

Adio, arme pare un titlu numai bun de urmat după catastrofele și traumele produse de Al Doilea Război Mondial, finalizate cu imaginea de negândit până atunci a exploziilor atomice. De câte ori nu s-a spus „De-ajuns!”, niciodată nu trebuie să se mai întâmple asemenea orori, asemenea tragedii, asemenea suferințe. Dar acel „niciodată” și-a epuizat destul de repede resursele de temporalitate care ar fi trebuit să fie eterne, devenind contrariul său: „în curând”.

Toate avertismentele au fost lansate, toate analizele au fost duse la capăt, toate ipostazele terorii și ale inimaginabilului au fost descrise uneori cu lux de amănunte în literatură, de la cea crud-realistă

la cea distopică, nu întâmplător aflată într-o ebuliție fără precedent în ultima perioadă. Umanitatea ar trebui să se ascundă rușinată că nu a știut niciodată să asculte, să gândească, uneori să tacă. E un bulgăre de zăpadă care, odată pornit, devine rapid din ce în ce mai mare și foarte greu de oprit.

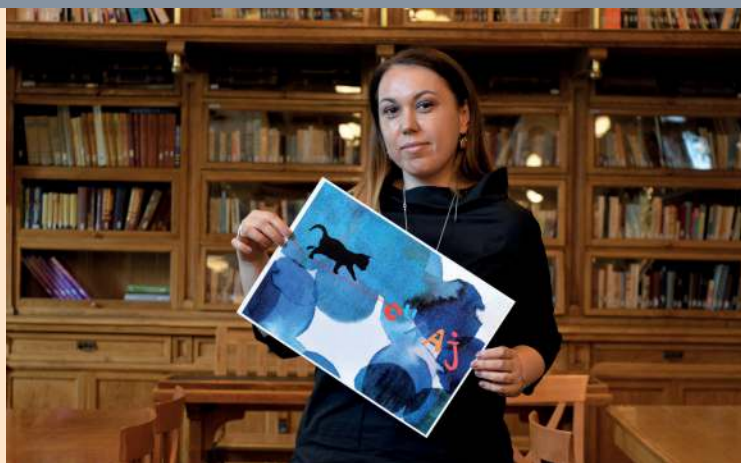
Filosofia occidentală a construit, timp de câteva secole, de la Descartes la Epoca Luminilor, o imagine idealistă a omului rațional, capabil de judecată, de obiectivare, de empatie. Secolul XX a dovedit contrariul, a arătat cu o elocvență deprăntătoare cât de reduse sunt capacitățile raționale, cât de puțini sunt indivizii care se pot lăsa conduși de rațiune, cât de puternice sunt instinctele, ce animale crude și (auto)distructive pot deveni oamenii! Și când credeam că am învățat ceva din lecțiile teribile ale veacului trecut, iar Istoria aceea crudă și conflictuală studiată la școală se apropie

de final, noul secol ne dovedește cât de naivi am putut fi toți cei care ne-am lăsat conduși de o astfel de iluzie și am sperat într-o lume cu adevărat pacificată sau cel puțin în care diversele conflicte se pot rezolva într-o manieră soft, diplomatică.

Dar ceea ce e mai grav, dincolo de toate conflictele deschise în acest moment pe aproape toate continentele, este erodarea speranței că umanitatea poate învăța și evolua, își poate depăși condiția, poate realiza un echilibru cât mai stabil în care pacea să fie cea mai solidă constantă. Pierderea iluziei că putem crea o lume comună – nu doar „globală” – în care să ne putem bucura că ne (re)cunoaștem ca oameni este cea mai mare înfrângere pe care umanitatea a suferit-o după anul 2000. Vom reuși să mai construim vreodată măcar aceea speranță, nemaivorbind de lumea aferentă? Nu știu și mi-e teamă de răspuns.

Pipa bunicului

Cristina Bogdan

Pe peretele scorojit al bisericii,
dracul își fumează tacticos luleaua
până la sfârșitul lumii.

Mă străbate dintr-un capăt în altul al ființei
gândul că azi nu te-am fumat,
că pipa bunicului s-a rătăcit printre alte instrumente
de făcut rotocoale din vise.

Și dacă azi e ultima zi (sau prima, că ele-s tot una),
iar eu n-am apucat să te pufăi și să te respir până la os,
până la clavicula dulce,
din care curge viața
până la sfârșitul lumii?

Un fragment din romanul *Salamandre* de Liviu G Stan – citit de 13 scriitori

Casa lui era un limbaj al austerității. De la tacăturile ordonate în bufet și până la gazonul din curte. Nu vă gândiți la puseul unui jandarm al igienei, era vorba doar de un sine care adora spațiile semigolite. Și contemplarea în planuri-secvență, mai ales când era obosit și umbla pe holurile casei și ușile tuturor camerelor erau larg deschise, lăsând singurătatea să circule ca printr-un aparat cardiovascular. Era, pe scurt, casa lui părintească. Iar în acest templu al singurătății și austerității, în care praful se depunea nu pe obiecte, ci pe veritabile sisteme de declanșare a celor mai insistente melancolii, prosoapele ocupau un loc de o importanță capitală. Prosoapele erau un simbol al maternității.

– Iat-o pe mama, Întrupata, așa o înjur nostalgic în amintire, Întrupata.

Întrupata întrupată în prosoape.

Doina Ruști

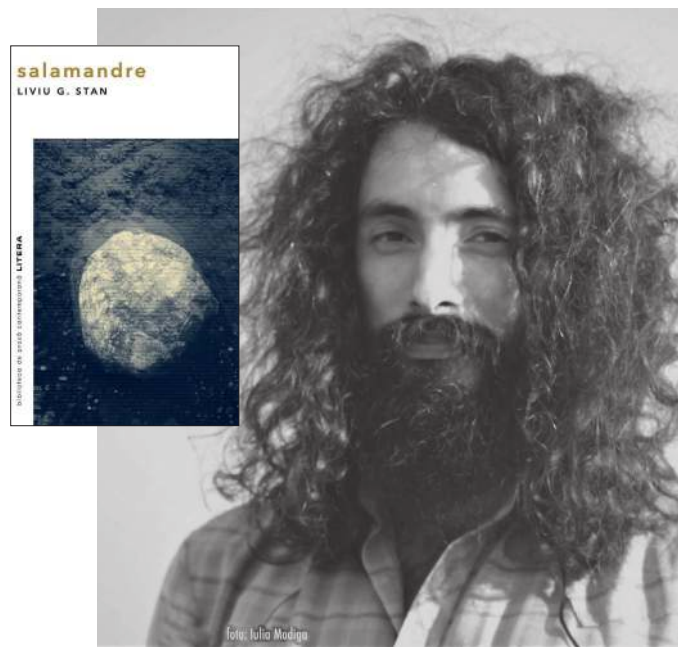
Unul dintre cei mai subtili prozatori ai momentului, Liviu G Stan aduce prin *Salamandre* un model de psihanaliză literară și un epic hibrid. Romanul său anunță un nou tip de literatură - a fragmentarismului versatil.

Adi G. Secară

În aceste câteva rânduri, care nu pot exprima îndeajuns dependența la care te condamnă scrierile lui. Liviu G. Stan folosește expresia „vocația naturii umane” aproape de la începutul cărții de debut, aproape întreaga sa operă de până acum este „o dezbatere” asupra acestei vocații opuse sau nu condiției umane: mistic vorbind, omul este și sufletul său, „fința sa invizibilă”, dar și „dorința sa de invizibil”, Dorul de Mare Invizibil!

Catrinel POPA

Din suita celor patru povești intersectate în *Salamandre*, cartea-terariu a lui Liviu G. Stan,

Iarna, este, cred eu, piesa de rezistență, cea care se întipărește pe termen lung în memoria cititorului. Faptul se datorează, în primul rând, prezenței lui Antonie Varitz, personaj straniu, monstruos și vulnerabil (prin urmare psihanalizabil), comparabil până la un punct cu Kostas Venetis din romanul lui Octavian Soviany.

Radu Aldulescu

Pe Liviu G. Stan l-am cunoscut, în urmă cu mulți ani, în Brăila lui natală, în împrejurări inedite, descrise într-un capitol consistent al memoriilor mele. Romancierul de azi era, la vremea aceea, un poet aproape adolescent care mi-a oferit, cu dedicație, placheta lui de debut. De atunci, ne-am întâlnit de mai multe ori, urmând parcă un parcurs jalonat de aparițiile romanelor sale. Cele patru instanțee narrative din *Salamandre*, corespunzând fiecare unui anotimp, aparent separate și totodată tinzând să se suprapună, alcătuiesc un ansamblu alert care nu lasă cititorul să respire. Un maraton parcurs în ritm de sprint prelungit care pornește dinspre cotidianul banal spre senzaționalul cu tentă

de realism magic – asta e senzația și impresia pe care mi-a lăsat-o lectura *Salamandrelor*.

Emilia Toma

Frica, în cuvintele lui Liviu G. Stan, nu mai este o emoție, o stare, ci o metaforă complexă cu ramificații stufoase reprezentate de cei care o experimentează.

Mihai Ene

Antonie Varitz face parte din categoria psihopaților lucizi, calculați și rafinați.

Este valorificat aici, pentru a defini și mai bine psihologia personajului, binomul sado-masochist în care excitația erotică nu poate apărea în afara dominației, a fricii, a amenințării cel puțin vizuale pe care le exercită instrumentele de chirurgie, care ar putea deveni foarte ușor unele de tortură.

Ligia Pârvulescu

Fiecare poveste poate funcționa foarte bine și separat pentru ca apoi să surprindă, prin referințe la poveștile anterioare, legând firul epic și personajele într-o construcție foarte bine realizată.

Alexandru Lamba

În Antonie Varitz, fascinația puterii a găsit mediul propice pentru a ajunge la forma ei cea mai perfidă.

Laurențiu-Ciprian Tudor

Cred că perspectiva glacialității (iernatice) până la sadism criminal al lui Varitz are un alt mobil: o nevoie de putere, exprimată prin supracompensare, dar de sorginte socială. Mobilul crimelor sale nu este sexual (complexul lui Oedip), ci o manifestare (prin rigoșeu) a nevoii de putere, de valorizare. Chirurgia este, mai întâi, o răzbunare criminală sublimată, care devine, apoi, ocazie și instrumental.

Luiza Negură

Plurifațetat, mediul din *Salamandre* se reflectă în plan simbolic printr-o suprastructură compozită, receptată sinestezic, în raport cu referenți de natură complementară, precum biologicul/organicitatea, matricea topografică bucureșteană, familia, locuința ș.a.

Aurelian Romeo Ilie

Salamandre este chiar un roman complet, desăvârșit, iar Liviu G. Stan, este unul dintre cei mai buni prozatori români contemporani.

Alex Trușcă

Nu știu dacă aș putea găsi un dram de compasiune pentru acel personaj, indiferent de întoarcerile lui la trecut, la mama sa, la căsnicia eșuată, l-am urât de la primele pagini. Antonie Varitz e un candidat excelent pentru un top de personaje detestabile, un exponent greu de uitat.

Dorian Dron

Chirurgia în *Salamandre* nu este doar un domeniu, este o Artă a înobilării obsesiei degenerative a minții.

Cosmin Leucuța: totul e deja clișeu.

Care dintre temele literare ți se pare epuizată, suprasolicitată, abordată în exces:

Dacă vorbim despre literatura română contemporană, cred că umbra comunismului e lejer cea mai obosită temă de găsit. Navigând pe site-uri sau prin grupuri literare, descoperi urgent că majoritatea cititorilor sunt ultrasaturați de tema comunismului, toți își varsă năduful când dau peste „încă o carte despre comunism” sau se arată ușurați când „mi-am dat seama că, de fapt, nu e despre comunism”. Există și cărți-superstar ale segmentului, de exemplu „Sunt o babă comunistă” sau „ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat”, dar, în general, abordările sunt destul de repetitive și e foarte lesne de priceput de ce s-a saturat lumea de romane comuniste. Pe locul doi ar fi probabil „telenovela despărțirii”. Restul câștigă și ele teren rapid, mai ales cele legate de feminism sau comunitatea LGBTQ— am observat un număr

crescând de titluri și o mai mare vizibilitate a autorilor pe partea asta. N-aș zice totuși că cele din urmă sunt epuizate.

Cum explici ego-proza: egomanie, exacerbare a sinelui, criză identitară generalizată, groază ratării, un brav act estetic etc.?

Ego-proza mi s-a părut mereu a fi o chestie legată de nevoia de a fi auzit. Sigur, în ea mi se pare că există câte puțin din toate cele enumerate mai sus: gândul că ai o poveste personală demnă de a fi publicată și citită de mulți, nevoia de a primi răspunsuri la întrebări legate de sine, nevoia de a te regăsi (ego-proza ca formă de terapie pe întuneric, fără ajutor din afară) etc. Ar putea fi și rezultatul unei lipse de imaginație.

În ce tip de artă hibridă vezi integrată proza: film epic, portret vizual, lectură formativă etc.? Dă exemplul de cel mai spectaculos experiment la care ai asistat — dacă e cazul.

Cred că proza se transcrie cel mai bine și mai ușor în film. Despre celelalte nu am nicio părere. Probabil eficiența lor diferă în funcție de mulți parametri, dar n-aș putea spune care anume sunt aceia.

Cum vezi literar războiul din Ucraina?

Cred că războiul ruso-ucrainean care macină la ora actuală lumea va fi un filon abundent pentru viitoare cărți ale celor care au trăit, direct sau indirect, conflictul. Să vă așteptați să vedeți în curând o sumedenie de cărți pe tema asta, mai ales în spațiul românesc.

Cum îl descrii pe scriitorul care pune note proaste (stelute, review-uri) cărților semnate de colegii lui de breaslă: e vorba despre nesiguranță, despre egomanie, despre caracter defect, despre criza ratării, despre boală psihică?

Sigur, un asemenea om poate fi descris prin toate cele de mai sus. Personal, n-aș considera ratingurile și review-urile negative la cărțile colegilor o chestie neapărat rea (evident, dacă textul le justifică). Am primit la rândul meu ratinguri mediocre sau minime de la colegii scriitori. Nu m-am supărat. De fapt, chiar le-am admirat sinceritatea. Nu le-a plăcut, asta e, viața merge înainte. Sunt cititor avid de literatură română contemporană. Am o curiozitate fără margini legată de cărțile colegilor, când știu că trebuie să iasă de la tipar o carte nouă a cuiva pe care îl cunosc, stau cu ochii pe ea ca pe butelie. Dacă e posibil, precomand cărțile, și când ajung la mine le devorez. Când citesc cărțile colegilor (și nu numai), îmi doresc foarte mult să mă încante, și în general îmi plac și încerc să iau din fiecare lectură ce e mai bun.

Continuarea în versiunea online

Milena Busquets Până și asta o să treacă

Flavia Iosef

Ospanioloaică din Barcelona trece prin criza premergătoare vârstei de mijloc atunci când conștientizează că a rămâne orfan de mamă este bulversant chiar dacă ai deja patruzeci de ani, doi băieți (dintre care unul este deja adolescent) și ai trecut deja prin două divorțuri. Cam așa s-ar putea rezuma esența romanului Milenei Busquets, *Până și asta o să treacă*. Încă din aceste puține cuvinte se resimte tristețea adâncă a unei ființe obligate să se confrunte cu unul dintre cele mai mari coșmaruri posibile: perspectiva de

a-și trăi restul vieții fără mama ei. Nu există cuvinte pentru a descrie acest sentiment. Blanca nu face oricum niciun efort pentru a le căuta. Acest roman scurt, dar profund începe cu un sfârșit, sau dacă vrem să folosim un limbaj filosofic și ocult, cu sfârșitul. Altfel spus, cu moartea, cel mai obișnuit sfârșit, dar cu toate acestea, cel mai greu de suportat. Blanca își începe relația asistând la înmormântarea mamei sale. Încă de la primele pagini, ne înduioșează să descoperim că nu poate percepe cum femeia ale cărei replici îi revin cu

atâta proșpețime în minte zace în fața ei, cu ochii închiși. Cum de privirea pe care i-a aruncat-o, credea ea, întâmplător, cu câteva zile în urmă, este ultima privire pe care a mai primit-o din partea ei. Șocul nostru este chiar și mai mare în cazul ei: „Pentru că ești moartă, mamă. De două zile mi-o repet fără încetare și le tot întreb pe prietenele mele, nu cumva să se fi strecurat vreo greșală sau să fi înțeles eu anapoda ce se petrece, dar de fiecare dată mă încredințez că ceea ce era de neconceput chiar s-a întâmplat” (2015: 10). Ce comentariu

am mai putea aduce acestei mărturisiri a suferinței totale? O suferință pe care nici măcar negarea nu o mai poate reduce.

Și totuși, Blanca nu încetează să fie o mamă responsabilă. O femeie puternică. O protagonistă care le arată cititorilor ei că este cu puțință să îți refaci viața după o asemenea pierdere. Suferința rămâne, dar nici viața nu dispăre, chiar dacă lacrimile au suspendat-o pentru un timp în clepsidra durerii.

Continuarea în versiunea online

Mersul e un fel de scris

Cristina Bogdan

De când mă știu, am preferat mersul șederii, poate că la naștere vreo ursitoare mai ghidușă mi-a strecurat un pumn de furnici pe talpă și mi-a menit să mă aștern drumului, precum iarba câmpului. Ceea ce s-a și întâmplat, în felurite chipuri, de la plimbările cu mâna de copil, topită în palma mirosind a colonie și-a tutun de pipă, a Bunicului, până la cercetările de teren, pe coclauri autohtone sau prin alte colțuri ale pământului. Lumea străbătută mi-a devenit

covor, migălit în mii de noduri, de nebănuite copile din țărâmurii orientale.

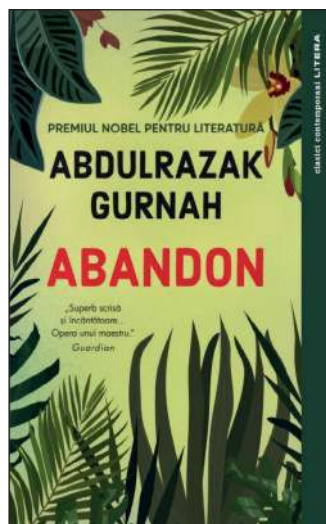
Mersul e un fel de scris, urmele lui nu văd întotdeauna lumina, rămân închise ca-ntr-un roman de sertar, așteptând clipa în care, din adâncul pietrei, se va ivi o formă inteligibilă, un corp de poveste. Când călătorești alături de un altul, literele ți se împletesc cu ale lui, precum privirile sau mâinile sudate ale îndrăgostiților, cuvintele trec grăbite din respirația unuia

în a celuiilalt, le împrumuți firesc, îți devin necesare, precum pâinea cotidiană.

În adolescență, mi-am purtat pașii și pletele prin vântul iubitorilor imaginari, de fapt, absolut reali, dar morți de ceva timp (nu avuseseră decența să m-aștepte să fim contemporani, îmi spuneam, la fiecare nouă îndrăgostire, îmbufnată). I-am dus în ghiozdan, de parcă i-aș fi luat de braț cu nonșalanță, pe Rilke, Kierkegaard sau Thomas Mann, pe Antoine

de Saint-Exupéry și Camus, pe Dostoievski și Cehov. M-am tatuat pe sub piele cu textele lor, ca și cum m-aș fi îmbrăcat într-o tunică-amuletă, scrisă înfrigurat pe toate părțile. Am răspuns ani de zile cu secvențe din cărțile lor, fără să mă deranjeze că nu vorbesc limba mea, devenind firesc o faptură aculturată de bunăvoie, din dragoste fără rest și admirație de copilă-crescând-înspre-ibovnică.

Continuarea în versiunea online

Nobel

Abdulrazak Gurnah - *Abandon*, LITERA, 2022

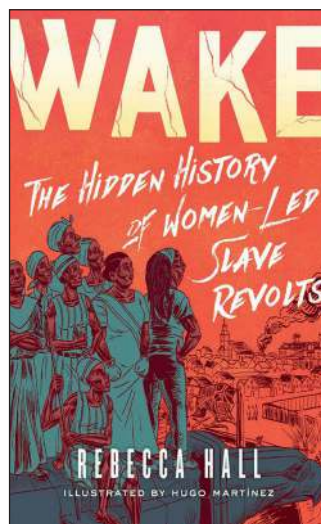
Abandon este primul roman pe care editura Litera l-a ales dintre creațiile lui Abdulrazak Gurnah, recentul laureat al Premiului Nobel. Este o poveste de dragoste, un fel de hartă a emoțiilor, care însoțesc nu doar întâlnirea dintre doi oameni, ci și un spațiu pe cât de exotic inițial, pe atât de familiar pe măsura trecerii timpului. Rememorarea, cu toate exagerările ei, în bine și în rău, amplifică întotdeauna povestea, iar aici amănunțele au rolul principal. Acțiunea se petrece la sfârșit de secol al 19-lea, iar în prim-plan se află pasiunea cu toate forțele ei ascunse.

Esențial

Anand Giridharadas - *Învingătorii iau totul. Cum ne înșală elitele pretinzând că vor să schimbe lumea*, ART, 2022

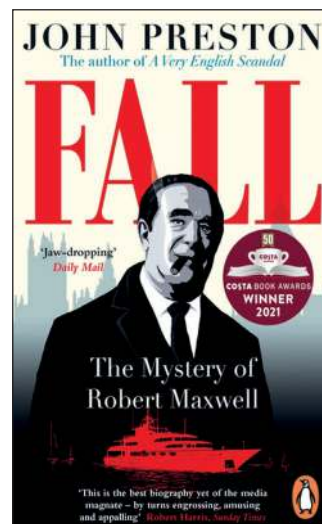
O carte recent apărută, *Învingătorii iau totul* analizează o latură subtilă a abuzului de putere în lumea actuală. Artificiozitatea instituțiilor filantropice, programele sociale de fațadă, formele fără fond sunt prezentate cu empatie și în detalii spectaculoase. Bill Gates a scris despre carte că dă dovadă de devotament față de justiția socială, iar *Financial Times* o consideră cea mai bună carte de critică a elitei globale, „incitantă și bine documentată despre cei care generează la nivel pur teoretic schimbarea socială.”

PEN Open Book Award/ 2022

Rebecca Hall - *Wake: The Hidden History of Women-Led Slave Revolts*, Simon & Schuster, 2021

În parte grafic, în parte autobiografic, romanul *Wake: The Hidden History of Women-Led Slave Revolts*, de Rebecca Hall, spune tuturor drama femeilor de culoare care au organizat revolte pe vasele de sclavi care le transportau înspre Americi. Înscriindu-se în categoria literaturii traumei, acest volum este inspirat din viața de familie a scriitoarei și atinge situația femeilor care mai degrabă au fost torturate și omorâte decât ținute în captivitate. Vorbind despre obscura istorie a colonialismului, romanul aduce dovezile unei crime împotriva umanității.

Costa Book Award/ 2022,

câștigător la secțiunea **Biografii**
John Preston - *Fall: The Mystery of Robert Maxwell*, Penguin, 2021

Fall: The Mystery of Robert Maxwell, de John Preston, analizează suspecta dispariție a lui Robert Maxwell, făcând apel la elemente din viața acestuia. De la copilăria evreului din Europa de Est, până la debarcarea triumfală în anul 1991 pentru a cumpăra ziarul newyorkez *Daily News*, biograful caută să pună în evidență sușurile și coborâșurile existenței unuia dintre cei mai ambițioși și lacomi oameni.

ANTONIO SCURATI

O capodoperă a ficțiunii istorice

Antonio Scurati - *M. Fiul secolului*, LITERA, 2022

Florin Spătaru

O poveste fără cusur, despre Benito Mussolini, romanul, aproape un „thriller politic...” (Die Zeit), este în primul rând povestea unui inadaptat și a unui oportunist, din punctul său de vedere. Nu ascensiunea fascismului contează aici, cât mecanismele unei crize, în multe puncte asemănătoare celei pe care

o traversăm. Personajul se erijează în reprezentat al proscrisilor, al renegaților, prevalându-se de o ideologie consolatoare. Mussolini apare aici ca forță a marginalizării, fiind un fost lider socialist înlăturat de partidul său, directorul unui mic ziar de opoziție, un agitator politic neobosit.

Romanul a primit Premiul Strega și a fost tradus în 40 de țări.

Un roman în cinci scenarii distopice posibile

Andrei Simuț

Mult mai pregnant decât în cazul ficțiunii obișnuite, narațiunea din zona SF se generează de la întrebarea *ce-ar fi dacă?* Cel mai recent roman (*Alfabetul distopiilor*, 2021) al lui Gheorghe Săsărman, autor cvasiclasicizat al genului, pornește de la o astfel de supoziție: ce-ar fi dacă, într-un moment privilegiat al existenței noastre, am intra în contact simultan cu o infinitate de scenarii ale viitorului, o extrapolare a unor neliniști, tot mai multe, ale prezentului devenit în fiecare zi mai incomprehensibil, ieșit din limitele liniștitoare ale lumii de ieri? Ce-ar fi dacă am putea plonja, aproape ca într-o realitate virtuală, în fiecare dintre aceste lumi posibile, asistând la ultimele consecințe ale progresului, generate fie de haosul maxim din prima narațiune (*Universalism*) sau de ordinea totală, fără rest, evident distopică, ca în majoritatea acestor povestiri care se pot citi și separat, având fiecare autonomie față de întreg, convergente datorită tematicii (ca în celebra carte de Isaac Asimov, *Eu, robotul*)? De fiecare dată, în spatele aparenței de lume perfectă, la privirea atentă a protagonistului-narator, se ivește oroarea, secretul ascuns, care este, aproape de fiecare dată, de natură totalitară. Un roman în cinci scenarii posibile, care merită citit și de cei care nu sunt pasionați de SF, tocmai pentru că ne-am apropiat incredibil de mult de aceste probleme generate de dominația tehnologiei, cu sagacitate circumscrie de autor.

Poate cel mai familiar dintre aceste narațiuni a devenit, datorită pandemiei, cel de-al doilea capitol, *Transumanism*, unde este descrisă dependența de tehnică, supravegherea totală prin intermediul obiectelor oferite de aceasta, cu elita supraproamenilor care dețin deja puterea supremă contra unei imense mase de oameni absorbiți deplin de regimul virtual, fără a putea alege

calea tradițională a realității, așa cum anticipa Jean Baudrillard acum treizeci de ani (hiperrealul nu mai e azi o metaforă, a devenit palpabil).

Gheorghe Săsărman este un convingător critic al transumanismului: digitalizarea fusese atent planificată cu mult timp înainte, având miza de a împlini nu confortul individului, ci supravegherea lui totală, mai mult, de remodelare fizică prin cipuri implantate și inginerie genetică (apare și ideea malthusiană a programului de reducere al populației globului). Opozanții sunt eliminați rapid (n-ar fi stricat dacă romanul ar fi detaliat acest aspect cu mai multe scene concrete, personaje etc). Narațiunea se încheie cu o imagine memorabilă: panorama alveolelor care au invadat pământul, alveole izolând fiecare individ de lumea reală, în mod iremediabil, cu formularea la fel de concisă a romancierului: „virtu-omenirea e condusă total, de la incubator la incinerator” (p.84) de către o elită care, paradoxal, se refugiază în obiectele menite să restaureze autenticitatea vechiului domeniu pur al realului. În vremea crizei Covid, pentru cei suficient de înțelepți pentru a privi dincolo de știrile oficiale, s-a putut observa amenințarea

unei elite izolate de problemele masei globale, capabilă să-și multiplice monstruos câștigurile, obligând majoritatea instituțiilor sau indivizilor să depindă de artefactele produse de companiile lor (prin trecerea la regimul online), iar romanul este cât se poate de precis în acest diagnostic, cu toate că nu mai beneficiază de un decalaj temporal suficient de mare încât să-l considerăm profetic. Dar acest fapt nu este un defect, ci un simptom al contextului nostru care ar trebui să ne dea de gândit: progresul tehnologic (și nu numai) este atât de rapid încât nici ficțiunea de anticipație nu mai poate ține pasul, așa cum același Baudrillard anticipa: genul SF are dificultăți mari în a rămâne distanțat de prezent, devenit el însuși o emanație a acestui gen considerat și azi marginal, cu toate că ar trebui plasat alături de literatura mainstream (cum sugerează și postfațatorul volumului, Ștefan Borbély). În absența capacității de distanțare, satira a devenit un mijloc stilistic important, la fel ca în recentul film *Don't Look Up*, unde este la ordinea zilei faptul că stăpânii lumii, niște tehnocrați fără scrupule, sunt noii demiurghi-supraproameni, capabili să-și perpetueze viața la nesfârșit (chiar și după un dezastru planetar total).

Un alt capitol, *Oicumena*, schimbă total registrul scenariilor distopice, creionând amenințarea fundamentalismului religios, generatorul altei lumi posibile, la fel de totalitară, un ev mediu care a șters istoria (mai ales culturală) așa cum o cunoaștem (la fel ca în numeroase alte narațiuni post-apocaliptice), omenirea plutind într-o ignoranță absolută, folosită din plin de putere (exclusiv religioasă), cam ca în *Supunere* de Michel Houellebecq (menționat chiar de narator) sau în *2049* de Boualem Sansal, dar și în *Testamentele* lui Atwood. Apariția acestui protagonist-narator actant se produce în mijlocul unui proces-execuție-spectacol, având în centru o victimă de sex feminin, acuzată că a apărut în mijlocul comunității îmbrăcată prea sumar, scandalizând publicul masculin (femeile puteau circula doar acoperite în întregime). Ordinea terorii totalitare pare mult mai dură atunci când la putere sunt bărbații (așa e și în acest capitol), decât în cazul regatului femeilor din *Amazonia* (ultimul capitol), ordine de care nici protagonistul nu scapă, trecând prin chinuri administrate metodic pentru a-l face să mărturisească păcate imaginare. Inițiatorul în tainele acestei lumi îi explică faptul că autocritica și confesiunea totală funcționează perfect pentru fiecare individ, perpetuând fără proteste aceeași stare de fapt (ca în filmul de debut al lui George Lucas, *THX 1138*, din 1971). Și aici, ca în multe alte scenarii distopice, femeile sunt cele care vor declanșa eliberarea, inițiind o revoluție, un *deus ex machina* care survine și în cazul scenariului postumanist din capitolul omonim, de această dată mult mai misterios, aparent chiar o intervenție divină, singura care poate sparge continuumul virtualității tehnologice.

Continuarea în versiunea online

Corpuri și vibrații

Diana Dragoman

Oare cum ne-am simți dacă am ști că planeta Pământ este experimentul unei Inteligențe care dorește să dobândească cunoaștere folosindu-se de vibrații subtile și grosiere? Și că așa, elementele doctrinei kabbalistice nu sunt atât de abstracte precum ni se par la prima vedere? Iată două întrebări care se nasc atunci când ai terminat de citit romanul Ligiei Părvulescu, *translucid*.

Volumul exploatează o teorie despre vibrații și sunete care conduc la comportamente categorisite de noi în bune sau rele, dar care sunt doar niște variante ale potențialului creator al emanațiilor provenite din Inteligențele nevăzute. Materia primă a diverselor încercări o constituie planul fizic (sephira Malkuth, așa zice eu) ce

devine un Infern pentru ființele avansate spiritual: „Ar fi chinuitor pentru cei care ar veni din planuri cu vibrație mai înaltă ca să viziteze acele locuri.” (p. 388) Noțiunea de

topos damnat se modifică substanțial. Dintr-un spațiu populat de draci, el devine un habitat al ființelor violente, pline de ură și defecte, care își chinuie semenii,

mai ales pe aceia care încearcă să se rafineze în plan ontologic.

translucid expune variante ale materiei care se modelează în corpuri. Miza narațiunii o găsim abia înspre ultimele pagini ale romanului și are la origine mitul androginului, căruia îi conferă dimensiuni cosmice:

Creatorul acestui Univers e androgin. Pentru a putea crea a desprins o parte din el – cea feminină –, rămânându-i cea masculină. Astfel, creația are loc conceptual, la origine, în partea masculină. Toate planurile care se află sub cel original se materializează prin partea feminină, aceea parte desprinsă din Creator. Tot ce există este feminin. (p. 481)

Continuarea în versiunea online

Trei

I

Cele trei proiecții antropomorfe îndoite de la mijloc care ridicau baroasele deasupra capetelor și le prăvăleau icnind în lumina anemică strecurată prin cadrele ferestrelor fără geam te-ar fi putut trimite cu gândul la niște căutători de comori din incinta vreunei zidiri arhaice, cu atât mai mult cu cât vastul spațiu dezafectat care găzduise cândva animale, apăsător și întunecos, părea o construcție mitică abia descoperită în inima vreunei jungle sau în morena cine știe cărui ghețar milenar.

Bucățile de șină erau negale. Cea pe care tânărul îmbrăcat în hanorac Akademiks și blugi albaștri cu turul atârând până la jumătatea coapselor o ridicase și o așezase alături de celelalte, pe zidul grajdului, avea aproape doi metri și era pătată cu pământ și excrescențe de ciment ca niște negi pe întreaga ei cuprindere îngustă, străluminată de luciri metalice.

Toți trei săpau de cinci zile în podeaua de ciment a grajdului cel mare din incinta fostei Cooperative Agricole de Producție, urmând ca unul dintre ei sau toți laolaltă să se urce în mașină și să oprească în fața magazinului alimentar din sat și să cumpere pâine, parizer și muștar la ora prânzului.

Se oprirea ca să fumeze. Tânărul în hanorac Akademiks – Titus, cunoscut în oraș și ca „Hano” – își scoase o țigară din buzunarul amplu de peste vintre și al doilea tânăr, învelit într-o geacă Rocawear vernil cu blană falsă pe glugă, adusă prin *ebay* din Ungaria și apoi în oraș, în vremuri mai bune, îi ceru una celui de-al treilea. Al treilea pălmaș, care își umpluse cu un praf cenușiu blugii decolorați, pufoai-că albăstruie și căciula neagră de tarabostes din bumbac îndesată peste pletele legate cu elastic, lăsa jos ranga cu care tocmai forța șina din matca ei antediluviană și scoase din buzunar un pachet

Daniel Antohe

aproape gol de Winchester lung necarbonat.

II

Lupta cu fierul din podeaua grajdului începuse după ce nașul de botez al lui Titus îl anunțase pe tânăr că vechea clădire a cooperativei comuniste ascundea în vintrele ei de beton metal numai bun de vândut. În șura casei lui din satul căruia C.A.P.-ul îi fusese cândva arondat, nașul Anton își surprinsese finul, care își petrecea periodic câte o zi-două în satul vacanțelor lui din copilărie, săltând pe brațe o chiuloasă de Olteț cu scopul de a o vâri în portbagajul Volkswagen-ului

Golf 3 și de a o transporta cu conserva ruginită până la punctul de colectare a fierului vechi, aflat la 18 kilometri de sat.

Atunci, nașul Anton își frecase mustața ca blana unui animal mic cuibărit sub nas, săltându-și indignat burta acoperită de o salopetă albastră murdară pe care o purta în weekendurile în care făcea pe gospodarul prin curtea și grădina casei lui de la țară, și îi comunicase că îi oferea jumătate din banii pe care i-ar fi primit pentru șine, încercând apoi să afle care erau celelalte fierătanii de care tânărul îl ușurase până atunci. Luând o mină indignată, Titus se jură că era prima oară când vâna fier vechi în gospodăria nașului lui de botez, abandonă chiuloasa și îl anunță pe Roland, care îl aștepta pe scaunul din dreapta șoferului, de perspective deschise de ofertă:

— Trebuie doar să le scoatem din ciment. Banii îi împărțim cu nașu-meu Anton.

Continuarea în versiunea online

Rafinament și experiment stilistic: code-mixing poetry

Andrei Velea

„Archetypes: in Code-Mixing Poetry”, cartea scriitoarei Mihaela Cristescu, a apărut în 2019 la editura eLiteratura din București. Condițiile grafice sunt excelente, iar cartea conține desene semnate de Luminița Șerbănescu și beneficiază de o postfață semnată de prozatorul australian Luke Carman. Dar de ce un poet australian semnează postfața unei cărți apărute în România? Mihaela Cristescu s-a stabilit în Sidney, Australia, începând cu 2009. Are o singură carte publicată în România înainte de a emigra, e vorba de o carte de poeme publicată în 2005. Restul cărților (poezie și ese) au apărut după 2009 și sunt, în majoritatea lor, în limba engleză.

Iar ca tabloul să fie complet, precizez și faptul că volumul de față este scris în ceea ce se numește „Code-Mixing Poetry”. Popular în Australia (și, probabil, popular în zonele în care sunt amestecate multe etnii), code-mixing permite (sau invită la) combinarea cuvintelor din limbi diverse în alcătuirea poemelor. În mediul academic sunt dezbateri destul de complexe referitoare la „code-switching” (schimbarea limbii în timpul conversației) vs. „code-mixing” (îmbinarea unor cuvinte sau propoziții din limbi diferite, dar care să îmbogățească cu un sens nou). Cele două noțiuni pot fi văzute și ca sinonime într-un sens larg, chiar dacă, așa cum o spune titlul, cartea de față este scrisă în „code-mixing”. Un simplu search pe Google (deja folosesc code-mixing) scoate la iveală o multitudine de articole referitoare la acest subiect. Iată și un exemplu: „Așa ne dorim isprava,/ cântărind izvorul,/ running water/ against fire” (poemul

„ascultă”). Unele poeme sunt complet în limba română, altele complet în limba engleză, însă cele mai multe cu un mixaj lingvistic specific „code-mixing poetry”, fapt care îl face pe Luke Carman să afirme în postfață: „they seduce the monoglot reader into the unfamiliar territories of a foreign language, and draw the casual observer into a verdant philosophical landscape”. Desigur, în cazul de față, „foreign language” fiind limba română. Avantaj pentru noi, care putem savura cu (aproape) aceeași intensitate și părțile scrise în limba engleză.

Mai trebuie amintit aici și NWG Inc („New Writers’ Group Incorporated”, <https://nwg-inc.com/>), o comunitate de scriitori (organizată ca un ONG) care funcționează de două decenii în Sydney, Australia. Scopul NWG este mai mult decât explicit: „Our chief aim is to support writers and writing in the wonderfully diverse communities of Western Sydney.” Grupul editează și o revistă („ZineWest”) în care au fost publicați sute de scriitori

și artiști (între care și românii Loredana Tudor Tomescu și Dorian Stoilescu) și o antologie anuală. NWG este partener (alături de State Library of NSW) la realizarea antologiilor româno-australiene, proiect coordonat de Mihaela Cristescu. Grupul (președinte Carol Amos, vicepreședinte Sue Crawford) are aproximativ 40 de membri cotizanți și se bazează strict pe voluntariat. Personalitățile cele mai cunoscute care au trecut prin NWG sunt scriitorii Luke Carman, Felicity Castagna și Fiona Wright. Antologiile coordonate de Mihaela Cristescu au deja o tradiție redevabilă, ajungând, anul acesta, la a șaptea ediție! Toate acestea ne creează o imagine mai clară despre munca Mihaelei Cristescu, atât în ceea ce privește propria creație, dar și în susținerea și popularizarea literaturii române actuale pe îndepărtatul continent australian.

Revenind la cartea „Archetypes: in Code-Mixing Poetry”, ea este împărțită în trei: „Ego”, „Soul”, „Self”. Cine este interesat de versiunea audio poate

trimite un mail la adresa info@publishers.info. Titlul cărții și al capitolelor trimit către psihologie, către filosofie. Textele susțin și sunt la înălțimea titlurilor. Versurile Mihaelei Cristescu au ceva din rafinamentul și sensibilitatea intelectuală a poezilor șazeciști de la noi, Cezar Baltag sau Nichita Stănescu. E o poezie mai apropiată de latura intelectuală, reflexivă, din care nu lipsesc referințele la fizică sau tehnologie. Iată: „răsăritul/ să poată aduna/ gândurile,/ ca obstacole/ în calea accelerației/ gravitaționale.” („comparație”), „iar amintirile-obiecte/ se vor transforma/ în viteze cuantice/ înregistrate/ de androizi/ amabili” („pe când”) sau „într-o stingere,/ licărirea fotonilor ocoliți de fantele recunoscătoare/ se absoarbe încetul cu încetul/ către mirarea zilei precedente.” („imitatio dei”) Mirarea intelectuală, paradoxul, mirarea – iată teme rostogolite cu mare talent de generația șazeci și fructificate cu rafinament și sensibilitate în poezia Mihaelei Cristescu.

Continuarea în versiunea online

Titanic (Retro) Vals

Andrei Bulboacă

Lansarea la rampă a piesei *Titanic Vals* în regia lui Dan Tudor, la 38 de ani după ultima premieră pe scena Teatrului Național cu un Spirache interpretat de Radu Beligan, a fost și o dovadă de curaj din partea regizorului, dar și o necesitate pentru repertoriul cultural bucureștean. Reîntoarcerea la teatrul clasic, la comedia românească de situație și de limbaj, va aduce un nou succes de casă așa cum se întâmplă în prezent cu *Micul Infern* sau cum a fost cazul spectacolului *Idolul și Ion anapoda*, jucat timp de 13 ani. Reacția publicului la premiera oficială a fost peste așteptări, aplaudându-se minute bune la scenă deschisă, după trei ore de spectacol. Din capul locului trebuie menționat că noua montare a *Titanicului* este una fără *modernisme*, fără schimbări de decor, jocuri de lumini sau alte artificii regizorale. Este o comedie de stare, o reprezentare care te transpune înapoi în timp, într-un oraș interbelic, unde viața își avea rostuirea și timpul ei propriu. Nimeni nu se grăbește, totul se desfășoară tern, cu răbdarea specifică epocii, iar acest lucru poate fi un pic plictisitor pentru unii spectatori. În fond, *Titanic Vals* ne invită la 3 ore de deconectare de la viața de zi cu zi, ore în care să ne infiltrăm în poveste, și să ne bucurăm de umorul subtil al textului.

Unul dintre tipurile de comic care dă deliciul acestui spectacol este acela al gestualității. Personajul Spirache (Dan Puric) este construit ca un maestru al gestului și al detaliului de mișcare, moment subliniat de clipa când Spirache intră în scenă, fără să spună nimic, iar sala izbucnește în hohote de râs. Într-adevăr, vestimentația este una comică, însă rar am întâlnit ca simpla intrare a unui personaj să stârnească râsete și admirație. Putem utiliza ca o cheie de comparație și adaptarea cinematografică din anul 1964 în regia lui Paul Călinescu cu Grigore Vasiliu-Birlic în rolul lui Spirache, un alt actor cu un umor al gestualității ieșit din comun. Aceste elemente de finețe interpretativă fac în așa fel încât cele

trei ore de spectacol să treacă rapid, spectatorul fiind aproape mereu cu zâmbetul pe buze. Este adevărat că distribuția timpului este puțin inegală, primul act durând o oră, iar după pauză, cel de-al doilea act având o durată de două ore, acesta din urmă fiind și cel mai tern. Dacă în primul act acțiunea este mai alertă, în al doilea desfășurarea acțiunii parcă stagnează, iar unele mici secvențe ar fi putut fi eliminate pentru o curgere mai fluentă a spectacolului.

Dacia (Amalia Ciolan) și Chiriachița (Adela Mărculescu) formează un duo soție-soacră foarte bine sudat, completându-se una pe cealaltă, fiind definiția personajelor interbelice, atât prin interpretare, cât și prin machiaj și vestimentație. Ceva din Chiriachița mi-a amintit de comportamentul Cucoanei Chirița, și nu doar asemănarea de nume, ci felul în care personajul lui Mușatescu se raportează la celelalte caractere cu care interacționează în poveste. Există în familia Necșulescu o dorință de înavuțire care se simte în aproape fiecare dintre personaje, mai puțin

Spirache și Gena (Irina Cojar). În fond, Spirache este clar nefericit cu viața lui, acesta fiind cumva sub papucul doamnelor, nefiind un adevărat cap de familie. Singurul episod în care domnul Necșulescu se revoltă – dar chiar și aici cu o oarecare calmitate – este în momentul când spune familiei că refuză candidatura. Declamația sa comică este totuși plină de durere și nu am putut să nu fac o conexiune cu replica lui Shylock din piesa *Negușătorul din Veneția* când acesta își plânge condiția în care se află și mai ales faptul că s-a născut *ovrei*. Moartea lui Tache Necșulescu, stăpânul moștenirii, pe vapor în apele înghețate ale Mării Negre nu face decât să stârnească un val de întâmplări și comedii în vederea obținerii moștenirii. Practic acesta este momentul de cumpănă al spectacolului, de unde pornesc toate aventurile pe care o să las spectatorii să le descopere.

Scenografia este semnată de Ștefan Caragiu, fiind alcătuită din piese specifice din mobilierul vremii: dulapuri, mese, scaune, canapele, chiar și o colivie cu

un papagal împăiat fac parte din apartamentul familiei Necșulescu. Nu este un decor de casă bogată, ci este unul așa spune un pic depresiv și încărcat, senzația fiind una destul de apăsătoare când privești scena. Am putea spune că elementele scenografice ar fi o reflexie a suflului personajelor, încărcate de un prea plin emoțional al grijii vieții de zi cu zi. În actul al doilea, toată acțiunea se petrece sub imaginea *Titanicului* care din fundul scenei, în spatele mobilierului, observă ca un martor scufundat evoluția, comedia și deciziile pe care personajele le iau. Plină de miez este replica personajului Sarmisegetuza (Alexandra Sălceanu), zisa și Miza, care rostește despre tragedia *Titanicului*: *Splendidă Catastrofă!*. Premiera pe țară a piesei *Titanic Vals* a avut loc în 21 noiembrie 1932, la Teatrul Național București în regia lui Vasile Enescu, asta la 20 de ani de la scufundarea pachetului în apele înghețate ale Atlanticului.

Continuarea în versiunea online

Revista este editată de Asociația Creatorilor de Ficțiune (ACF).

<https://asociația-creatorilor-de-ficțiune.ro>

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

© OPTm

ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

Redactori: Mihai ENE,
Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Emanuela ILIE,
Diana DRAGOMAN,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://optmotive.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com